

מדד מכללת לוינסקי למעמד המורה בישראל

ממצאי סקר

ד"ר ניבה ונגרוביץ פרופ' יצחק גילת

מרץ 2016

אדר א' תשע"ו

תקציר

הדו"ח הנוכחי מציג ממצאי סקר שנערך במכללת לוינסקי לחינוך על מעמד המורה על-פי עמדות משיבים מתחומי עיסוק שונים. סקר דומה נערך בשנתיים האחרונות והדו"ח מציג את הנתונים לשנת 2016 לאור ממצאי השנים הקודמות. נעשה שימוש בשאלון ייעודי מקוון, בו השתמשנו גם בשנתיים הקודמות, אשר הופץ למדגם מייצג של משיבים מהחברה הישראלית. בשאלון המשיבים התבקשו להעריך שישה בעלי מקצוע בחברה הישראלית, ביניהם המורים, בהתייחס לממדים הבאים: (1) מעמד בעל המקצוע בחברה הישראלית; (2) תרומתו של בעל המקצוע לחברה; (3) רמת המקצוענות הדרושה מבעל המקצוע; (4) מעמד בעל המקצוע בעיני המשיבים; (5) המידה שבה המקצוע מאפשר התפתחות אישית; (6) המידה שבה הביעו רצון שהילד שלהם יעסוק במקצוע; (7) והמידה שבה השכר שמקבל בעל המקצוע הוא ראוי. כמו כן, כולל הסקר השנה ארבע שאלות שלא הופיעו בסקרים הקודמים, בהן התבקשו הנשאלים להשיב באיזו מידה (בסולם של 1-6) הם מסכימים עם הנאמר בנוגע לנושאים הבאים: (1) אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר; (2) רוב המורים של היום מהווים מודל ראוי לתלמידיהם; (3) תפקידו של המורה פחות חשוב בעידן הדיגיטלי מאשר בעבר; ו(4) חשוב מאד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר.

הממצאים כוללים שלושה חלקים. חלק א' עוסק במעמד המורה על היבטיו השונים ביחס למקצועות אחרים בחברה הישראלית. חלק ב' מתמקד במעמד המורה על היבטיו השונים ביחס למאפיינים דמוגרפיים של המשיבים. חלק ג' כולל את ניתוח תשובות המשיבים לארבע השאלות שנשאלו בסקר זה לראשונה. להלן עיקרי הממצאים:

א. מחישוב **מדד כללי** של מעמד המקצוע, נמצא כי מעמד ה**רופאים** הוא הגבוה ביותר (ממוצע 5.14 בסולם של 6 דרגות), לאחריו מעמד **אנשי ההייטק** (ממוצע של 4.85). מעמד **עורכי-הדין** מדורג שלישי (ממוצע 4.26) ולאחריו מדורגים **אנשי צבא הקבע** (ממוצע 3.96) ו**המורים** במקום הרביעי (ממוצע 3.87). את הדרוג סוגר מעמד ה**עובדים הסוציאליים** (ממוצע 3.56). דרוג זה משמר את הדרוג של השנתיים האחרונות והוא מעיד כי מעמד המורים בישראל לא השתנה, גם לאור התמורות והשינויים במערכת החינוך, והוא עדיין נתפס כבינוני בחברה הישראלית.

ב. בהתייחס לממדים המרכיבים את המדד, נמצא כי מעמד המורה נתפס באופן שונה בהקשרים שונים – הוא בולט לטובה בהיבט של **תרומתו של בעל המקצוע לחברה**, וכן בהתייחס ל**רמת המקצוענות הדרושה מבעל המקצוע**. הוא נתפס כבינוני בהיבטים של **מעמד המקצוע בעיני המשיבים** ובהתייחס ל**מידה שבה המקצוע מאפשר התפתחות אישית**. מעמד מקצוע ההוראה נתפס כנמוך בהיבטים של **רצון שהילדים יעסקו במקצוע** וכן בתפיסת **מעמד המקצוע בחברה הישראלית** והוא בולט לרעה בהיבט **שכר ראוי**. מתברר, אם כן, שקיים ניגוד בין היבטים שונים המייצגים את תחושת הערך של המורה מעבודתו. מצד אחד היבטים של תגמול אינטרינזי (רמה מקצועית, תרומה לחברה) בולטים לטובה ומנגד התגמול החומרי (שכר ראוי) בולט לרעה.

ג. מעניין לשים לב כי **מעמד מקצוע ההוראה בעיני המשיבים** (ממוצע של 4.05) הוא גבוה באופן מובהק לעומת תפיסתם את **מעמד המקצוע בעיני החברה הישראלית** (ממוצע

- 2.90). לדידם של המשיבים, החברה הישראלית מעריכה הערכת חסר את מעמד מקצוע ההוראה לעומת המעמד שהם עצמם חושבים כראוי.
- ד. בהשוואה לסקרי מעמד המורה שנערכו בשנתיים הקודמות יש לציין, כי מעבר לשמירת מדרג מעמד מקצוע ההוראה ביחס למקצועות אחרים, היחס בין ההיבטים השונים של מעמד מקצוע ההוראה נשמר אף הוא.
- ה. בחינת עמדות המשיבים העוסקים בהוראה לעומת מי שאינם עוסקים בהוראה מעלה, כי המורים מעריכים את **תרומתם לחברה** באופן גבוה יותר לעומת מי שאינם מורים. כמו כן, המורים מסכימים יותר כי מקצוע ההוראה **מאפשר התפתחות אישית** לעומת מי שאינם עוסקים בהוראה. בממדים האחרים לא נמצא הבדל בין מורים לבין משיבים העוסקים במקצועות אחרים.
- ו. בנוגע לארבע השאלות שנוספו לסקר זה, ניתן לראות כי למצער, רוב המשיבים (72%) מסכימים כי המורים של היום אינם **מהווים מודל ראוי לתלמידיהם**. כמחציתם (52%) הביעו **שביעות רצון גבוהה מרמת ההוראה בבית הספר**. אשר לשילוב הטכנולוגיה בעבודת ההוראה, רוב הנשאלים מסכימים כי **חשוב מאוד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר (83%)** והם אינם מעריכים כי **תפקידו של המורה פחות חשוב בעידן הדיגיטלי (86%)**. מתברר, אם כן, ששילוב הטכנולוגיה בהוראה אינו פוגע בתפיסת החשיבות של תפקיד המורה בכיתה. עוד נמצא, שהורים לילדים במערכת החינוך **שבעי רצון מרמת ההוראה בבית הספר** במידה רבה יותר מאשר שאר הנשאלים. רמת שביעות הרצון של הורים מהמגזר החרדי היא הגבוהה ביותר.

תיאור המדגם

בסקר השתתפו 501 משיבים, המהווים מדגם מייצג של המגזר היהודי. מתוכם, 250 גברים (49.9%) ו-251 נשים (50.1%). התפלגות הזיקה לדת של המשיבים היא: 45 חרדים (9%), 66 דתיים (13.2%), 159 מסורתיים (31.7%) ו-231 חילונים (46.1%). התפלגות מקום המגורים של הנבדקים היא: 64 מאזור חיוג 02 (12.8%), 109 מאזור חיוג 04 (21.8%), 188 מאזור חיוג 03 (37.5%), 53 מאזור חיוג 09 (10.6%) ו-87 מאזור חיוג 08 (17.4%).

גיל המשיבים הממוצע הינו כ-43 ($SD=15.32$), כאשר גילו של המשיב הצעיר ביותר הינו 18 וגילו של המשיב המבוגר ביותר הינו 81. ממוצע שנות הלימוד של הנבדקים הינו כ-14 שנים ($SD=2.42$), כאשר מסי' שנות הלימוד המועט ביותר הינו 4 והרב ביותר הינו 25.

התפלגות המקצועות (תחומי העיסוק) של המשיבים היא מגוונת ומפורטת בלוח 1. בטבלה מוצגים תחומי העיסוק למולם מושווה מעמד המורה בהמשך דוח זה. תחומי עיסוק נוספים – אשר מיוצגים בקבוצת "אחר" – כוללים בין השאר עצמאים, סיעוד, אנשי כספים, אנשי אדמיניסטרציה, פקידים במגזר הציבורי, אנשי שיווק ומכירות ועוד.

לוח 1: התפלגות מקצועות המשיבים

	N	%
רופא	3	0.6
איש הייטק	46	9.2
עורך דין	8	1.6
מורה	27	5.4
עובד סוציאלי	5	1.0
איש צבא קבע	15	3.0
אחר	397	79.2
סך-הכול	501	100

ממוצע מספר הילדים של המשיבים במערכת החינוך הינו 1.03 ($SD=1.37$), כאשר לכמחצית מהנשאלים אין כלל ילדים במערכת החינוך (51.7%) ולפחות משני אחוז מהנשאלים (1.6%) ישנם מעל 4 ילדים במערכת החינוך. כל המשתתפים דיווחו על סך הכל 396 ילדים הלומדים במסגרות חינוכיות. התפלגות המסגרות החינוכיות בהן לומדים ילדי המשיבים מפורטת בלוח 2.

לוח 2: התפלגות מסגרות החינוך בהן לומדים ילדי המשיבים

	N	%
טרום מערכת החינוך	54	14
חינוך קדם-יסודי (גן)	72	18
חינוך יסודי	111	28
חטיבת ביניים	48	12
חטיבה עליונה (תיכון)	69	17
השכלה גבוהה (אוניברסיטה וכדומה)	42	11
סך-הכול	396	100

(* הערה: ישנם משיבים שלהם יש ילדים במספר מערכות חינוך, ועל כן סך כל חישוב מספר הילדים אינו מעיד על מספר המשיבים.)

ממצאים

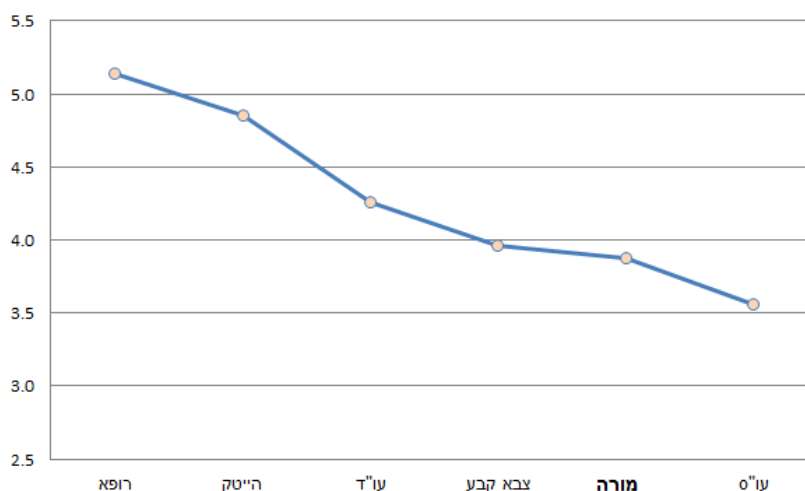
חלק א' - עמדות משיבים מתחומי עיסוק שונים כלפי מעמד המורה אל מול שישה מקצועות בחברה הישראלית

המשיבים נשאלו על עמדותיהם כלפי שישה מקצועות. בתחילה, בחנו את עמדות המשיבים כלפי המקצועות השונים על-ידי חישוב מדד כללי של מעמד בעל מקצוע: רופא, איש הייטק, עורך-דין, מורה, עובד סוציאלי ואיש צבא קבע, שחושב כמוצע עמדות כלפי ממדים שונים שיפורטו להלן. הניתוח העלה, כי קיימים הבדלים מובהקים בעמדות כלפי מעמד המקצועות השונים, $F(5,2500)=499.52, P<.001, \eta^2=.5$, כך שמעמד הרופאים הוא הגבוה ביותר, לאחריו מעמד אנשי ההייטק המייצג עמדה הקרובה לגבוהה, לאחריו מעמד עורכי-הדין המייצג עמדה די גבוהה, לאחריו מעמד אנשי צבא קבע והמורים שאינם נבדלים זה מזה ומייצגים עמדה בינונית, ולבסוף מעמדם של העובדים הסוציאליים המייצג עמדה די נמוכה עד בינונית. לוח 3 מציג את ממוצעי מדד מעמד המקצוע לשנת 2016 וכן ערכי המדד בשתי השנים שקדמו לה. תרשים 1 מציג את מגמת עמדות המשיבים כלפי מעמד המקצועות השונים בשנת 2016, על-פי המדד הכללי ותרשים 2 מציג את מדד מעמד המקצוע בשנת 2016 ביחס ל 2014 ו 2015.

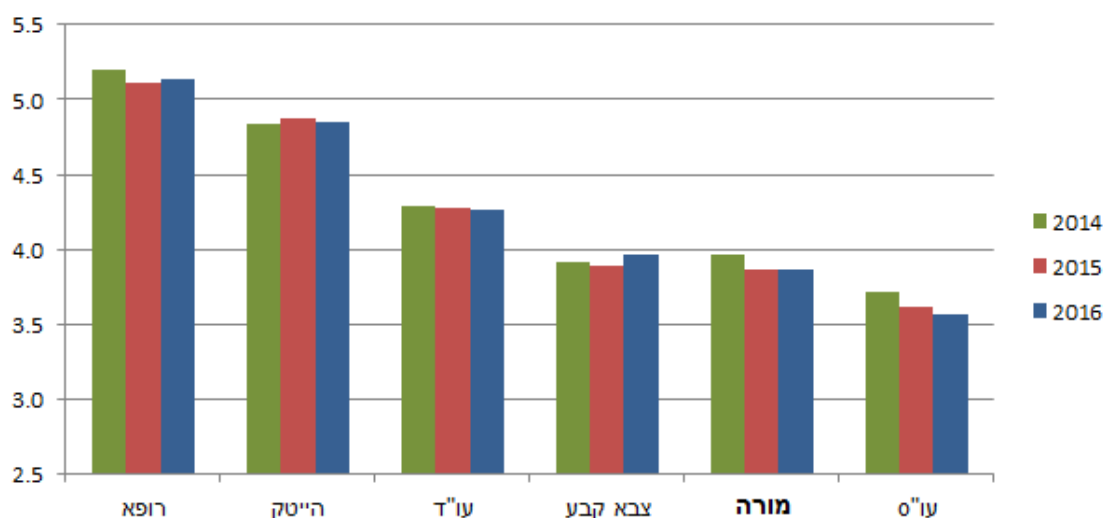
לוח 3: ממוצעים (וסטיות תקן) של מדד מעמד המקצוע בשנים 2014-2016

2014	2015	2016	
5.20 (.56)	5.11 (.63)	5.14 (.56)	רופא
4.84 (.70)	4.88 (.65)	4.85 (.70)	הייטק
4.29 (.81)	4.28 (.81)	4.26 (.79)	עו"ד
3.92 (.81)	3.89 (.87)	3.96 (.83)	צבא קבע
3.96 (.64)	3.86 (.71)	3.87 (.69)	מורה
3.72 (.63)	3.61 (.78)	3.56 (.79)	עו"ס

תרשים 1: מגמת עמדות המשיבים כלפי מעמד המקצועות השונים – מדד כללי, שנת 2016



תרשים 2: עמדות המשיבים כלפי מעמד המקצועות השונים, בין השנים 2014-2016



כפי שנתן לראות בתרשים 2, המדרג שנמצא בעמדות המשיבים כלפי המקצועות השונים ביחס לחישוב הממד הכללי הינו זהה למדרג שנמצא בעמדות המשיבים בסקר הקודם, שנערך בשנת 2015 ובזה שלפניו – כלומר מדרג המקצועות נשמר יציב לאורך השנים.

בחינת תשובות המשיבים ביחס לעמדותיהם כלפי כל אחד מהממדים מהם מורכב הממד, עבור כל אחד מהמקצועות, בוצעה בעזרת מבחן מדידות חוזרות רב כיווני (Multi-way Repeated Measures Analysis) עם שני משתנים תוך נבדקיים - שישה בעלי מקצוע ושבעה ממדים מהם מורכב הממד. בחינה זו העלתה הבדלים מובהקים בין המקצועות השונים, $F(5,2500)=358.92$, $P<.001$, $\eta^2=.42$, הבדלים מובהקים בין שבעת הממדים מהם מורכב מדד מעמד המקצוע, $F(30,15000)=205.36$, $P<.001$, $\eta^2=.29$, וכן הבדלים מובהקים באינטראקציה, $F(6,3000)=282.56$, $P<.001$, $\eta^2=.36$ כל אחד מהממדים מהם מורכב מדד מעמד המקצוע. ממוצעי שבעת הממדים השונים מהם מורכב הממד מעמד המקצוע בכל אחד מהמקצועות מוצגים בלוח 4. אחוז המדרגים כל ממד באופן גבוה מוצג בלוח 4 ותרשים 3 מציג את מדרג בעלי המקצוע בכל אחד מהממדים השונים של מדד מעמד המקצוע.

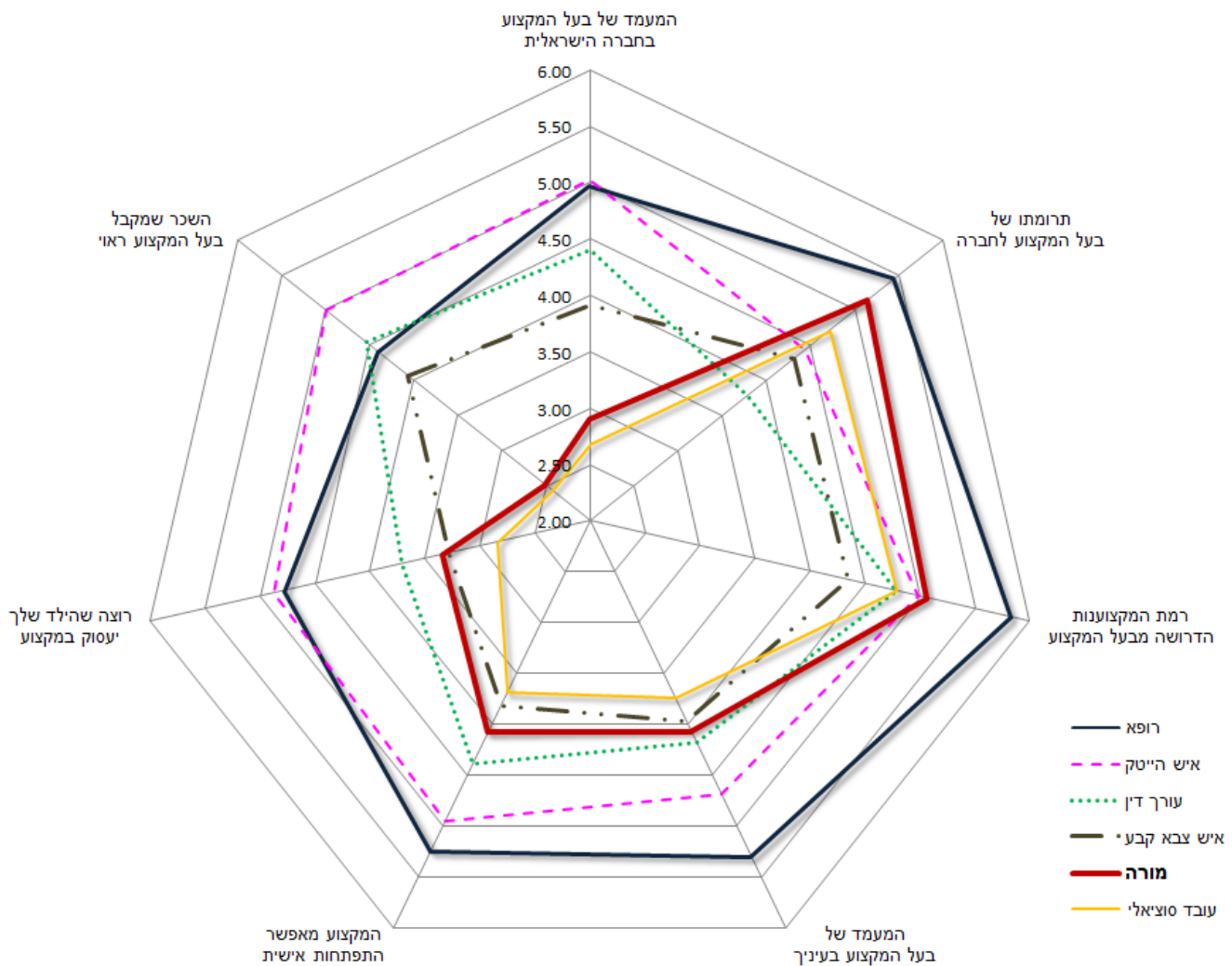
לוח 4: ממוצעי שבעת ממדי מדד מעמד המקצוע לגבי כל אחד מהמקצועות

המעמד של בעל המקצוע בחברה הישראלית	תרומתו של בעל המקצוע לחברה	רמת המקצוענות הדרושה מבעל המקצוע	המעמד של בעל המקצוע בעיניך	המקצוע מאפשר התפתחות אישית	רוצה שהילד שלך יעסוק במקצוע	השכר שמקבל בעל המקצוע ראוי	
4.97	5.44	5.82	5.30	5.24	4.78	4.40	רופא
5.02	4.43	4.99	4.69	4.95	4.88	4.99	הייטק
4.40	3.78	4.79	4.18	4.39	3.71	4.53	עו"ד
3.92	4.31	4.34	3.97	3.82	3.28	4.07	צבא קבע
2.90	5.15	5.06	4.05	4.07	3.34	2.51	מורה
2.69	4.71	4.78	3.74	3.69	2.84	2.43	עו"ס

לוח 4א': אחוז המדרגים את ממדי מעמד המקצוע באופן גבוה (5-6) לגבי כל אחד מהמקצועות

המעמד של בעל המקצוע בחברה הישראלית	תרומתו של בעל המקצוע לחברה	רמת המצוענות הדרושה מבעל המקצוע	המעמד של בעל המקצוע בעיניך	המקצוע מאפשר התפתחות אישית	רוצה שהילד שלך יעסוק במקצוע	השכר שמקבל בעל המקצוע ראוי	
71%	86%	97%	83%	80%	64	51%	רופא
74%	50%	71%	62%	70%	68%	71%	הייטק
48%	26%	60%	41%	46%	35%	51%	עו"ד
27%	47%	46%	34%	31%	24%	35%	צבא קבע
6%	76%	71%	37%	39%	21%	6%	מורה
5%	61%	62%	31%	29%	13%	6%	עו"ס

תרשים 3: מדרג בעלי המקצוע בכל אחד מהממדים השונים של מדד מעמד המקצוע.



מלוח 4, 4' ותרשים 3 ניתן ללמוד כי :

- העמדה הגבוהה ביותר כלפי מעמדו של בעל המקצוע בחברה הישראלית התקבלה כלפי **רופאים ואנשי הייטק**, ולאחריה העמדה כלפי **עורכי דין**, **אנשי צבא קבע**, **מורים ועובדים סוציאליים**. יש לציין כי מדרג זה דומה למדרג ממד זה בשנה שעברה.
- העמדה הגבוהה ביותר כלפי תרומתו של בעל המקצוע לחברה התקבלה כלפי **רופאים**, לאחריה העמדה כלפי **מורים**, אחריה העמדה כלפי **עובדים סוציאליים**, אחריה העמדה כלפי **אנשי הייטק ואנשי צבא קבע** ולבסוף העמדה כלפי **עורכי דין**. גם מדרג זה משחזר את ממצאי השנה הקודמת.
- העמדה הגבוהה ביותר כלפי רמת המקצוענות הדרושה מבעל המקצוע התקבלה כלפי **רופאים**, לאחריה העמדה כלפי **מורים ואנשי הייטק**, אחריה העמדה כלפי **עורכי דין ועובדים סוציאליים** ולבסוף העמדה כלפי **אנשי צבא קבע**. בניגוד לשנת 2015, ממוצע מעמד המורה היה גבוה יותר ממוצע מעמד אנשי הייטק, אם כי בחינות המשך העלו כי הבדל זה לא היה מובהק.
- העמדה הגבוהה ביותר כלפי המעמד של בעל המקצוע בעיני המשיבים התקבלה כלפי **רופאים**, לאחריה העמדה כלפי **אנשי הייטק**, לאחריה העמדה כלפי **עורכי דין**, **מורים ואנשי צבא קבע**, ולבסוף העמדה כלפי **עובדים סוציאליים**. יש לציין, כי בשונה מהסקר הקודם, מעמד אנשי הקבע עלה שלב אחד והוא אינו מדורג אחרון.
- העמדה הגבוהה ביותר כלפי האפשרות להתפתחות אישית במקצוע התקבלה כלפי **רופאים**, לאחריה העמדה כלפי **אנשי הייטק**, לאחריה העמדה כלפי **עורכי דין**, לאחריה העמדה כלפי **מורים**, ולבסוף העמדה כלפי **אנשי קבע ועובדים סוציאליים**. יש לציין כי גם במדד זה, מעמד אנשי הקבע עלה שלב במדרג לעומת השנה שעברה.
- העמדה הגבוהה ביותר כלפי הרצון שהילד יעסוק במקצוע התקבלה כלפי **אנשי הייטק**, לאחריה העמדה כלפי **רופאים**, לאחריה העמדה כלפי **עורכי דין**, לאחריה העמדה כלפי **מורים ואנשי צבא קבע** ולבסוף העמדה כלפי **עובדים סוציאליים**. מדרג זה דומה למדרג של 2015.
- העמדה הגבוהה ביותר כלפי השכר שמקבל בעל המקצוע ראוי התקבלה כלפי **אנשי הייטק**, לאחריה העמדה כלפי **עורכי דין ורופאים**, לאחריה העמדה כלפי **אנשי צבא קבע** ולבסוף בפער גדול, העמדה כלפי **מורים ועובדים סוציאליים**. יש לציין, כי בסקר הנוכחי כמו גם בסקר הקודם ובניגוד לסקר בשנת 2014, נמצאו הבדלים משמעותיים בדירוג של הנשאלים.

ניתן לסכם כי מעמד הרופאים נמצא גבוה יחסית בכל הממדים ואילו מעמד העובדים הסוציאליים נמצא נמוך-בינוני בכל הממדים. שלושת המקצועות שתרומתם לחברה מדורגת כתרומה הגבוהה ביותר – הווה אומר רופא, מורה ועו"ס - הם מקצועות שהתגמול הכספי עבורם נתפס כפחות ראוי באופן יחסי. כמו כן, ה"אמא היהודייה" כמייצגת של הלך הרוח בחברה, כבר פחות רוצה שהבן שלה יהיה עורך דין למרות שמעמדם של עורכי הדין בחברה הישראלית נתפס כגבוה יחסית וגם שכרם נתפס כראוי. היא גם פחות רוצה שהבן שלה ישרת בצבא הקבע, גם במקרה זה, למרות השכר הראוי והמעמד בחברה הישראלית.

מעניין לשים לב לקשר שבין מעמד המקצוע בעיני המשיב אל מול תפיסתו את מעמד המקצוע בחברה הישראלית. כפי שניתן ללמוד מלוח 5, המתאם בין הערכת שני ממדים אלה הוא חיובי ומובהק לגבי כל המקצועות. כלומר, המשיב, שמהווה חלק מהחברה הישראלית, מעריך את מעמד המקצועות השונים באופן קשור לאופן שבו הוא מניח שהם נתפסים בחברה הישראלית. אלא מאי? למעט לגבי אנשי הקבע, אנחנו מוצאים כי קיימים הבדלים מובהקים בין רמת הערכת המשיב את המקצוע לבין תפיסתו את רמת הערכה החברה את המקצוע. כלומר, הוא עצמו מעריך את המקצוע יותר/פחות באופן מובהק לעומת התדמית שיש למקצוע בחברה. כפי שניתן לראות בלוח 5 ובתרשים 4 לדעת המשיבים החברה מעריכה הערכת יתר את מעמד אנשי ההייטק ועורכי הדין והערכת חסר את הרופאים, המורים והעובדים הסוציאליים. ההבדלים הגדולים ביותר בין הערכת המשיבים למעמד המקצוע לבין תפיסתם את מעמד המקצוע בחברה, הם ההבדלים בהערכת מעמד המורה. מאחר וסקר זה מתמקד במעמד המורה בחברה הישראלית, המשך הדוח יתמקד במעמד המורה.

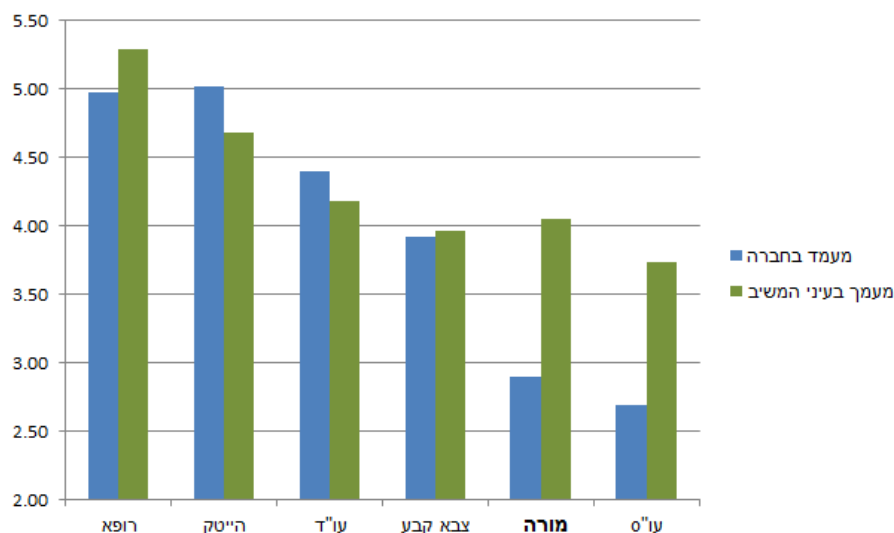
לוח 5: מעמד המקצוע בחברה אל מול מעמד המקצוע בעיני המשיב - ממוצעים (וסטיות תקן),

מתאמים ותוצאות מבחני t למדגמים תלויים

מעמד בחברה	מעמד בעיני המשיב	r(499)	t (500)
רופא	5.30 (0.82)	.445**	-7.781**
הייטק	5.02 (0.81)	.350**	6.892**
עו"ד	4.40 (0.99)	.498**	4.549**
צבא קבע	3.92 (1.04)	.352**	-.808
מורה	2.90 (1.00)	.253**	-17.984**
עו"ס	2.69 (1.11)	.376**	-16.833**

** p<.001

תרשים 4: מעמד המקצוע בחברה אל מול מעמד המקצוע בעיני המשיב



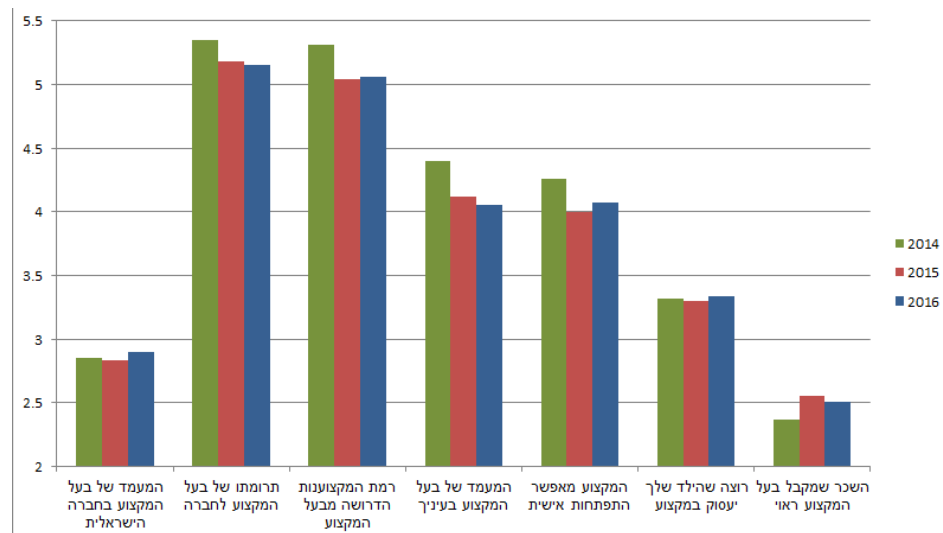
בחינת ממדי מעמד המורה ביחס לשנים קודמות

לוח 6 מציג את ממוצעי המדדים המרכיבים את מעמד המורה, כפי שחושבו בשלוש השנים האחרונות.

לוח 6: ממוצע ממדי מעמד המורה בין השנים 2014-2016

המעמד של המורה בחברה הישראלית	תרומתו של המורה לחברה	רמת המקצוענות הדרושה מהמורה	המעמד של המורה בעיניך	הוראה מאפשרת התפתחות אישית	רוצה שהילד שלך יעסוק בהוראה	השכר שמקבל מורה ראוי	
2.90	5.15	5.06	4.05	4.07	3.34	2.51	2016
2.83	5.18	5.04	4.12	4.00	3.30	2.55	2015
2.85	5.35	5.31	4.40	4.26	3.32	2.37	2014

תרשים 5: ממדי מעמד המורה בין השנים 2014-2016



מתרשים 5 ניתן ללמוד כי היציבות במדד מעמד המורה נשמרת לא רק אל מול מקצועות אחרים אלא גם ביחסים שבין הממדים המרכיבים אותו. לאורך שלוש השנים האחרונות תופס הציבור את מקצוע ההוראה כתורם במידה רבה לחברה וכעיסוק הדורש מידה רבה של מקצוענות ומנגד רואה ברמת השכר את נקודת החולשה של המקצוע. למרות השינויים בשכר המורים כנגזרת של תוכנית אופק חדש, עדיין נתפסת ההוראה כמקצוע פחות מתגמל כלכלית.

לסיכום, כפי שניתן לראות בלוח 3, בלוח 4 ובתרשים 3, מעמד המורה נמצא במדרג שבין העובדים הסוציאליים לבין אנשי צבא הקבע. לוח 5 ותרשים 4 מבהירים כי קיים פער בין מעמד המורה, כפי שנתפס סובייקטיבית בעיני המשיבים לבין האופן בו הוא הוא נתפס ומיוצג בחברה הישראלית. מעמד המורה נמצא גבוה במיוחד בשני היבטים – התרומה לחברה והרמה המקצועית הנדרשת וכן נמצא נמוך באופן בולט בהיבט התגמול הכספי הראוי. שלושה ממדים אלה מיצגים אספקטים שונים בתחושת הערך שמספק לאדם המקצוע שלו. מצד אחד התגמול האינטרניזי (רמה מקצועית, תרומה לחברה) הוא גבוה ומנגד התגמול החומרי (שכר ראוי) הוא הנמוך. שאר הממדים הם מן הסתם ממדים שנגזרים, מי יותר ומי פחות משלושת הממדים האלה. כמו כן נמצא כי היציבות במדד מעמד המורה נשמרת לא רק אל מול מקצועות אחרים אלא גם ביחסים שבין הממדים המרכיבים אותו

חלק ב': בחינת העמדות השונות של כלל הנבדקים ביחס למעמד המורה על-פי

משתנים דמוגרפיים

- בבחינת ההבדלים בין עמדותיהם של **גברים ונשים** ביחס למעמד המורה וממדיו לא העלתה הבדלים מובהקים.
- עמדות **הדתיים** גבוהות יותר לעומת **החילוניים** ביחס לנכונות שילדם יעסוק בהוראה.
- נמצא קשר חיובי מובהק אך נמוך (~0.1) בין **גיל** המשיבים לבין מעמד המורה. הבדל זה ניכר בשני ממדים – מעמד המורה בחברה הישראלית ותפיסת ההוראה כמאפשרת התפתחות אישית.
- לא נמצא קשר בין **מספר שנות הלימוד** של המשיבים לבין מגוון הממדים ביחס למעמד המורה.
- נמצא קשר חיובי מובהק אך נמוך (~0.1) בין **מספר הילדים** שיש למשיבים במערכת החינוך לבין תפיסתם את מעמד המורה, כלומר ככל שמספר הילדים רב יותר כך תפיסת מעמד המורה גבוהה יותר.
- בבחינת ההבדלים בין משיבים בעלי **תחומי עיסוק** שונים: רופאים, אנשי הייטק, עורכי דין, מורים, עובדים סוציאליים, אנשי צבא קבע ותחום עיסוק אחר לא נמצא הבדל מובהק כלפי מעמד המורה או כלפי ממדיו.
- בבחינת ההבדלים בין משיבים **מאזורי מגורים** שונים נמצא, כי עמדותיהם של המשיבים דומות ביחס לכל הממדים.

עמדות הנבדקים *מורים ושאינם מורים/ כלפי מעמד המורה

תפיסת מעמד המורים בישראל נבחנה בקרב מורים ושאינם מורים. ממוצעי העמדות כלפי מעמד המורה וממדיו בקרב מורים ושאינם מורים מפורטים בלוח 7.

לוח 7: ממוצעים (וסטיות תקן) של מדד מעמד המורה וממדיו בקרב מורים ושאינם מורים

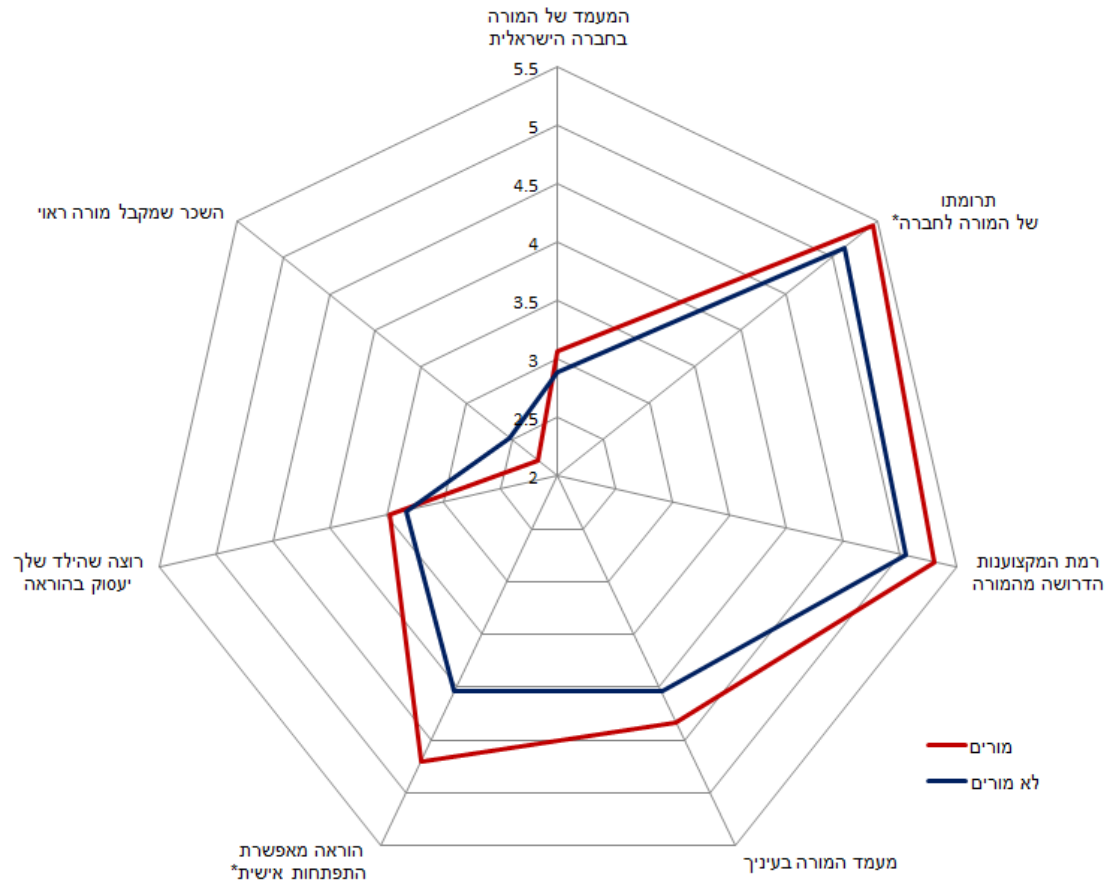
ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
מורים	לא מורים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
(N=27)	(N=474)	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
4.08	3.86	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
(.53)	(.70)	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
3.07	2.89	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
(.92)	(1.00)	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
5.44	5.13	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
(.70)	(.93)	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
5.30	5.05	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
(.91)	(1.10)	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
4.33	4.04	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
(1.30)	(1.31)	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
4.70	4.04	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
(1.20)	(1.37)	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
3.48	3.33	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
(1.55)	(1.48)	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
2.22	2.53	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים
(1.01)	(1.25)	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים	ממדים

*p<.05

עיון בלוח 7 ובתרשים 6 מבהיר כי תפיסת המורים את מעמד המורה על ממדיו השונים חיובית לעומת מי שאינם מורים, למעט ממד אחד הנוגע לשכר. מבחן t העלה כי הבדלים בין מורים ושאינם מורים בתפיסת מעמד המורה באופן כללי אינם מובהקים, $t(499)=1.62$, $p>.05$, אך נמצאו הבדלים מובהקים בשני ממדים – "תרומתו של המורה לחברה" ו- "הוראה מאפשרת התפתחות אישית" – בהם עמדות המורים לגבי מקצוע ההוראה חיוביות יותר באופן מובהק

לעומת מי שאינם מורים. כפי שהוזכר, מגמה הפוכה, אם כי לא מובהקת עולה מהעמדות כלפי שכר המורים – מי שאינם מורים מעריכים באופן חיובי יותר כי "שכר המורים ראוי" לעומת המורים עצמם.

תרשים 6: ממוצעי עמדות מורים ושאִינם מורים כלפי ההיבטים השונים של מעמד המורה



*p<.05

חלק ג' - ניתוח תשובות המשיבים לארבע שאלות בנוגע להוראה, למורים ולתפקיד הטכנולוגיה.

הסקר השנה כלל ארבע שאלות שלא הופיעו בסקרים הקודמים, בהן התבקשו הנשאלים להשיב באיזו מידה (בסולם של 1-6) הם מסכימים עם הנאמר בנוגע לנושאים הבאים: (1) אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר; (2) רוב המורים של היום מהווים מודל ראוי לתלמידיהם; (3) תפקידו של המורה פחות חשוב בעידן הדיגיטלי מאשר בעבר; (4) חשוב מאד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר.

ממוצעי התשובות לכל אחת מהשאלות ושכיחות המסכימים עם כל היגד ברמה נמוכה וברמה גבוהה מוצגים בלוח 8. כפי שניתן להיווכח מלוח 8, המשיבים נחלקים בעמדותיהם לגבי שביעות הרצון מההוראה בבית הספר (היגד 1). כמחצית מהנבדקים מרוצים ברמה גבוהה ואילו החצי השני מעידים כי הם פחות מרוצים מרמת ההוראה. בנוסף, היגדים 2 ו 4 ("תפקידו של המורה פחות חשוב בעידן הדיגיטלי"; "חשוב מאוד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר") מציגים תמונת ראוי האחד של השני. רוב הנבדקים מסכימים כי חשוב לשלב טכנולוגיה בהוראה אך אינם מסכימים כי חל פיחות בחשיבותו של המורה בעקבות שילוב הטכנולוגיה. מהתשובות ניתן ללמוד גם כי באופן כללי המשיבים אינם רואים במורים מודל לחיקוי (היגד 3).

לוח 8 – שכיחות, ממוצעים וסטיות תקן של התשובות להיגדים בנושאי הוראה

היגד	הסכמה מועטה (1-3)	הסכמה גבוהה (4-6)	ממוצע	סטיות תקן
(1) אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר	48%	52%	3.45	1.53
(2) רוב המורים של היום מהווים מודל ראוי לתלמידיהם	72%	28%	2.79	1.36
(3) תפקידו של המורה פחות חשוב בעידן הדיגיטלי מאשר בעבר	86%	14%	1.91	1.31
(4) חשוב מאד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר	17%	83%	4.72	1.36

תשובות לפי מאפיינים דמוגרפיים

בהמשך לממצאים אלה בחנו את התשובות לכל היגד לפי מאפיינים דמוגרפיים כגון מגדר, גיל, מספר ילדים בבית הספר, מערכת החינוך בה לומדים הילדים, רמת דתיות, אזור מגורים, תחום עיסוק באופן כללי ועיסוק בהוראה באופן פרטני. שלושה מבין מאפיינים אלה נמצאו משמעותיים ביחס לשאלות שנשאלו ולהלן הממצאים הקשורים אליהם:

מערכת החינוך בה לומדים הילדים

בדקנו האם קיימים הבדלים במידת ההסכמה עם ארבעת ההיגדים בין משיבים להם ילדים הלומדים באחת ממסגרות החינוך לבין משיבים ללא ילדים במערכת החינוך. הניתוח מצא כי הורים להם ילדים במערכת החינוך מסכימים יותר עם ההיגד - "אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר" לעומת יתר המשיבים.

ניתוח כל תשובה בנפרד לפי מערכת החינוך בה לומדים הילדים העלתה כי :

- משיבים שהם הורים לתלמידים בחינוך היסודי, בחטיבה העליונה ובמערכת ההשכלה הגבוהה מסכימים באופן מובהק יותר עם ההיגד "אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר" לעומת יתר המשיבים.
 - לא נמצאו הבדלים במידת ההסכמה עם ההיגד "רוב המורים של היום מהווים מודל ראוי לתלמידיהם" בין משיבים להם ילדים במערכות החינוך השונות לבין יתר המשיבים.
 - הסכמה גדולה יותר עם ההיגד "תפקידו של המורה פחות חשוב בעידן הדיגיטלי מאשר בעבר" נמצאה אצל משיבים להם תלמידים במוסדות להשכלה גבוהה לעומת יתר המשיבים ואילו אצל המשיבים להם ילדים בחינוך הקדם יסודי נמצאה הסכמה נמוכה יותר באופן מובהק עם היגד זה.
 - משיבים להם ילדים במערכת החינוך הקדם יסודית הסכימו פחות עם ההיגד "חשוב מאוד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר" לעומת יתר המשיבים.
- לוח 10 מציג את ממוצע ההסכמה של כל קבוצת משיבים עם כל היגד (ישנם משיבים להם ילדים במספר מערכות חינוך ולכן הם נכללים ביותר מקבוצה אחת). מספר המשיבים בכל קבוצה מופיע בסוגריים מתחת לשם הקבוצה וההשוואה נעשתה בין המשיבים השייכים לכל קבוצה אל מול יתר המשיבים (בסה"כ 501 משיבים). התאים הירוקים מצביעים על משיבים, אשר יותר מסכימים עם ההיגד באופן מובהק לעומת יתר המשיבים והתאים האדומים מצביעים על משיבים אשר פחות מסכימים עם ההיגד באופן מובהק לעומת יתר המשיבים.

לוח 10: ממוצעי ההסכמה עם ההיגדים בקבוצות שונות לפי מסגרת חינוכית אליה שייכים ילדי המשיבים (הורים לילדים במספר מסגרות חינוכיות נכללים ביותר מקבוצה אחת)

קדם יסודי N=72	יסודי N=111	חטיבת ביניים N=48	חטיבה עליונה N=69	השכלה גבוהה N=42	
3.69	3.84**	3.69	3.96**	3.90*	אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר
1.67*	1.86	1.83	1.87	2.48**	תפקידו של המורה פחות חשוב בעידן הדיגיטלי מאשר בעבר
2.63	2.95	2.88	2.93	2.95	רוב המורים של היום מהווים מודל ראוי לתלמידיהם
4.39*	4.56	4.67	4.71	4.69	חשוב מאוד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבית הספר

* p<.05; ** p<.01

רמת דתיות

בהמשך נבדקו ההבדלים בתשובות להיגדים לפי **רמת דתיות**. בחינה זו העלתה הבדלים מובהקים לגבי שני היגדים:

- נמצא הבדל מובהק בהיגד "אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר" לפי רמת דתיות. המגזר החרדי ($M=4.71, SD=1.52$) נמצא יותר שבע רצון מרמת ההוראה לעומת כל המגזרים האחרים. כמו כן, ניכר כי המגזר הדתי ($M=3.85, SD=1.43$) מרוצה יותר מאשר המגזר החילוני ($M=3.15, SD=1.47$). המגזר המסורתי ($M=3.36, SD=1.47$) לא נבדל משני האחרונים.
- הבדל מובהק לפי רמת דתיות נמצא גם בהיגד "חשוב מאוד לשלב טכנולוגיה בהוראה בבתי הספר". ההבדלים לגבי היגד זה הציגו תמונת ראי לעומת ההיגד הראשון. המגזר החרדי ($M=3.47, SD=1.71$) הסכים עם היגד זה במידה המועטה ביותר ונבדל באופן מובהק משלושת המגזרים האחרים. המגזר הדתי ($M=4.32, SD=1.52$) נבדל באופן מובהק מהמגזר החילוני ($M=4.99, SD=1.12$), שהסכמתו עם היגד זה הייתה הגבוהה ביותר. המגזר המסורתי ($M=4.85, SD=1.28$) לא נבדל מהמגזר הדתי ולא מהחילוני.

תחום עיסוק - מורים ושאינם מורים

בחינת ההבדלים במידת ההסכמה עם ההיגדים בין משיבים שהם **מורים לבין אלה שאינם מורים**, העלתה כי הסכמתם של המורים נבדלת בשני היגדים לעומת מי שאינם מורים:

- הסכמתם של המורים ($M=4.11, SD=1.34$) עם ההיגד "אני מרוצה מרמת ההוראה שילדי מקבלים בבית הספר" גבוהה יותר באופן מובהק לעומת מי שאינם מורים ($M=3.41, SD=1.53$).
- הסכמתם של המורים ($M=3.22, SD=1.34$) עם ההיגד "רוב המורים של היום מהווים מודל ראוי לתלמיד" גבוהה יותר באופן מובהק לעומת מי שאינם מורים ($M=2.77, SD=1.36$).